

Луговий Віктор Олександрович,
заступник начальника Головного слідчого
управління Національної поліції України,
кандидат юридичних наук

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І НОВІ МЕТОДИ ЇХ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Ведення військових дій на території держави, зменшення кількості робочих місць – підвищує депресивний стан суспільства, чим і користуються наркозбувачі, які не зважаючи на елементарні людські цінності, з метою особистого збагачення, схиляють громадян до вживання наркотиків у тому числі осіб, які перебувають в лавах ЗСУ та інших силових підрозділах.

Така ситуація негативно впливає на суспільство та може підірвати обороноздатність нашого війська та загрожує національним інтересам.

Разом з цим, протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, зокрема вчинених організованими злочинними групами та злочинними організаціями, ліквідація місць їх виробництва та каналів надходження в незаконний обіг, відповідно до Плану основних заходів Національної поліції України на 2025 рік, є одним з пріоритетів найбільш актуальних для воєнного стану кримінальних правопорушень.

Так, упродовж 9 місяців 2025 року в провадженні слідчих підрозділів та підрозділів дізнання Національної поліції перебувало 84,3 тис. кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, у звітному періоді зареєстровано 54,4 тис. вищевказаних злочинів, повідомлено про підозру в учиненні 34 тис. кримінальних правопорушень, досудове розслідування (без урахування закритих) закінчено в 36,7 тис. кримінальних правопорушеннях [1].

В сучасних умовах наркозлочинність постійно трансформується, адаптуючись до нових технологій та соціальних змін. Злочинці – розробляють нові схеми збуту, використовують неповнолітніх та осіб у вразливому становищі; маскують діяльність під легальні сервіси (доставка, онлайн-торгівля).

Також особи, причетні до незаконного обігу наркотиків активно використовують і здійснюють розрахунки за незаконні операції з наркотиками у грошових одиницях Національного банку (гривні), іноземній валюті та криптовалюти, а також легалізують отримані від збуту наркотиків грошові одиниці шляхом їх переводу у криптовалюту, у тому числі, з подальшою легалізацією через офшорні компанії [2, с. 62].

Проте, Національна поліція України демонструє здатність ефективно реагувати на ці виклики. Завдяки системній роботі: викриваються організовані злочинні групи та злочинні організації;

ліквідуються нарколабораторії, склади зберігання; припиняється збут наркотиків як у публічних місцях, так у мережі інтернет; вилучаються значні обсяги наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Як, приклад працівниками поліції встановлено, що група осіб за попередньою змовою на території міста Тернополя та інших регіонів України для особистого збагачення організувала схему незаконного збуту наркотичних засобів, зокрема подрібненого листа рослини *Mitragyna speciosa* (кратом, kratom, ketum, biak).

Зловмисники реалізовували наркотичний засіб за грошову винагороду під час особистих зустрічей із наркозалежними особами, а також через месенджер «Телеграм» і поштового оператора ТОВ «Нова Пошта». Під час дослідження каналів збуту з'ясовано, що наркотичний засіб незаконно ввозився на територію України із Чеської Республіки з метою його подальшої реалізації.

За результатами проведених слідчих вилучено майже 700 кг вищевказаного наркотичного засобу та 29 особам повідомлено про підозру, яким обрано запобіжні заходи.

Серед найпопулярніших методів розповсюдження наркотиків в нашій країні є розкладання «закладок», збут з рук в руки, пересилання за допомогою поштових операторів.

Розкладання «закладок» – це розповсюдження наркотичних засобів або психотропних речовини, коли продавець залишає пакунки, згортки, зіп-пакети з наркотиками у різноманітних безлюдних або прихованих від людської уваги місцях, якими можуть бути: поштовий ящик, батарея опалення, електричний або пожежний щиток у під'їзді багатоповерхового житлового будинку, клумба з квітами поблизу житлових будинків чи у парках (скверах), покриття та їх елементи гаражів, тощо.

Після чого повідомляє покупцю координати, фото або інструкції для отримання наркотиків, і таким чином передає контроль над вказаним об'єктом покупцю без прямого контакту.

При цьому наркотик маскується або упаковується таким чином, щоб не привертати до себе уваги сторонніх і уникнення вилучення сторонніми особами, а вся координація дій і обмін інформацією між співучасниками, а також із замовником, здійснюється за допомогою телекомунікаційних мереж і мобільних додатків (застосунків), таких як «Telegram», «Viber», «WhatsApp», та ін. [3, с. 73].

Для здійснення закладок наркотиків для безконтактного їх збуту злочинними наркоугрупованнями можуть залучатися як наркозалежні особи, так і особи з числа молоді, які можуть перебувати у різному соціальному статусі: які не навчаються та працують або студенти.

Цей метод мінімізує ризик затримання збувача, ускладнює ідентифікацію покупця, але не звільняє останнього від кримінальної відповідальності.

Збут наркотиків «з рук в руки» – це розповсюдження наркотичних засобів або психотропних речовин, коли передача відбувається безпосередньо між особами під час зустрічі без використання посередників, пошти, схованок чи інших способів передачі. Місце зустрічі – вибирається за домовленістю, приватне або публічне.

Цей метод є найпростіший для фіксації, але найнебезпечніший для злочинця, так як передача відбувається відкрито та дії збувача можуть бути помічені та зафіксовані, а в слідчого виникають правові підстави для його затримання в порядку ст. 208 КПК України.

Незаконне пересилання – це незаконне переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин у просторі шляхом відправлення з одного пункту в інший поштою, багажем, посылним або іншим способом. Злочин вважається закінченим з моменту відправлення, наприклад, бандеролі, багажу, пакета, листа з наркотичним засобом. Факт отримання адресатом відправлених йому наркотичних засобів та психотропних речовин правового значення не має [4, с. 10].

Пересилання може також включати в себе використання міжнародних каналів та може бути кваліфіковане як контрабанда.

Досить часто під час досудового розслідування фактів незаконного пересилання за допомогою операторів поштового зв'язку наркотичних засобів, психотропних речовин в місця відбування покарань – неможливо встановити особу відправника. Головною причиною цього є те, що відправник при відправленні посылки із забороненими для обігу предметами вказує (називає) лише прізвище та ім'я й номер телефону, які, як правило, є недостовірними (вигаданими). Відеозапис з камер відеоспостереження у відділеннях оператора поштового зв'язку часто є неякісним, що унеможливило ідентифікацію особи. Термін зберігання таких відеозаписів обмежується одним місяцем. Не набагато краща ситуація і з строками зберігання інформації про самі поштові відправлення. Слід зауважити, що найбільше посилок із забороненими предметами пересилається із використанням послуг ТОВ «Нова пошта».

Очевидним є те, що такий стан справ в частині діяльності операторів поштового зв'язку є наслідком діючих нормативно-правових актів, які передбачають спрощені правила пересилання відправлень та відповідно потребують змін.

В травні 2025 року такі зміни вже ініціювались СБУ та ГСУ НПУ погодилось прийняти участь в опрацюванні проекту відповідного документу.

Крім того, в жовтні 2025 року ГСУ НПУ запропоновано внести зміни до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність операторів поштового зв'язку.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, цифрова глобалізація, доступ до всесвітньої мережі Інтернет, призвів до глобальної інформатизації суспільства та використання в багатьох сферах діяльності людини.

Особи, причетні до незаконного обігу наркотиків активно використовують і здійснюють розрахунки за незаконні операції з наркотиками у криптовалюті.

Криптовалюта стала ключовим інструментом для легалізації коштів, отриманих від продажу наркотиків. Вона забезпечує децентралізованість і анонімність фінансових транзакцій, дозволяючи злочинцям віддалено отримувати доходи та виводити кошти в легальну економіку.

Як приклад, працівниками поліції встановлено, що злочинна організація здійснювала протиправну діяльність щодо незаконного виготовлення, придбання, зберігання, перевезення з метою збуту, а також незаконний збут особливо небезпечних наркотичних засобів та психотропних речовин, через мережу телеграм-каналів, шляхом створення схованок – «закладок» або шляхом надіслання через поштовий сервіс.

Розрахунки за реалізовану наркопродукцію проводилися переважно криптовалютою, що забезпечувало анонімність злочинної діяльності.

Вилучено близько 600 кг психотропних речовин, 8000 л прекурсорів, лабораторне обладнання, 8 особам повідомлено про підозру та обрано запобіжні заходи.

За ініціативою органу досудового розслідування на 16 криптогаманців накладено арешт на яких знаходиться близько 800–900 тис. доларів США.

Також, особливої уваги та активізації потребує робота щодо виявлення та розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом.

Під час розслідування наркозлочинів слід приділяти увагу стосовно встановлення майна, отриманого від незаконного обігу наркотиків, його виявленню, вилученню та накладенню арешту.

З метою ефективного виявлення таких фактів необхідно забезпечити належну взаємодію з підрозділами фінансового моніторингу, податковими та банківськими установами, а також використовувати аналітичні можливості щодо відстеження фінансових потоків, що мають ознаки легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Як приклад, в окремому кримінальному провадженні підозрювані особи шляхом отримання та подальшого переведення коштів з «Дропів» (банківські рахунки підставних осіб) на створені ними електронні гаманці сервісу обміну крипто валют, вивели на підконтрольні ними банківські рахунки грошові кошти у сумі більше 1,3 мл. грн., які були отримані від незаконного збуту наркотичних засобів та психотропних речовин.

Список використаних джерел

1. Відомості про кримінальні правопорушення, досудове розслідування у яких здійснюється органами (підрозділами) Національної поліції України, осіб, які їх учинили за підсумками

роботи січня-вересня 2025 року (інформація підготовлена на підставі відомостей статистичної звітності НПУ).

2. Особливості розслідування незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (в т.ч. із використанням телекомунікаційних технологій), Науково-методичні рекомендації, Харків 2021, Національна поліція України Головне слідче управління, Цуцкірідзе М.С., Дрозд В.Г., Кікінчук В.В., Бурлака В.В. та інші, Київ.: 7БЦ, 2021. 125 с.

3. Документування та розслідування фактів незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, а також кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, учинених із застосуванням новітніх технологій: науково-методичні рекомендації для підрозділів Національної поліції України. Харків: ХНУВС, 2022. 130 с.

4. Розслідування безконтактного збуту наркотичних засобів та психотропних речовин : посібник / Стрільців О. М., Лашук О. В. Тараніч Є. А. та інших. Київ, Національна академія внутрішніх справ, 2019. 133 с.

Луценко Юрій Васильович,

професор кафедри кримінального права та кримінології навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ

У ст. 3 Конституції України задекларовано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави [6].

Участь України у міжнародній системі запобігання злочинності під час воєнного стану є важливим елементом забезпечення безпеки, правопорядку та дотримання міжнародних норм у складних умовах збройного конфлікту. Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та правозахисними інституціями з метою протидії воєнним злочинам, кіберзлочинності, тероризму, торгівлі людьми, корупції та іншим видам міжнародної злочинності.